

Tanulás egész életen át

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

6. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ – Ember és környezete

A modult szerzője: Nahalka István

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	11-12 évesek
Ajánlott időkeret	3 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Annak felismerése, hogy az egész életen át tartó tanulás ma már szinte minden ember számára szükségszerű, és ennek oka az élet minden területén felgyorsult fejlődés. Elkötelezettség kialakítása az egész életen át tartó tanulás mellett. A tanulás alapos megértésének, a megfelelő kivitelezésnek, a saját tanulási folyamatokkal szembeni tudatosságnak a szükségessége.
A modul témái, tartalma	Témák: Pszichikus működésünk, személyiségünk – Tanulás Tartalom: A tanulás tanulásának bizonyos vonatkozásai; az egész életen át tartó tanulás; az ez iránti igény keletkezésének okai
Megelőző tapasztalat	A gyerekek mindenfajta tanulással kapcsolatos tapasztalatai
Ajánlott továbbhaladási irány	Jó lenne, ha a konkrét iskolai programokban a tanulás megtanulása határozott programponttá válna, és integráns helyet kapna a különböző tantárgyakban, de elsősorban talán az osztályfőnöki óra keretei között
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: önállóság, identitás Önszabályozás: felelősségvállalás Énhatékonyság-érzés: pozitív önértékelés, konstruktív self érzékelés, önbizalom A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információkezelés, kritikai gondolkodás Társas kompetenciák: értékek képviselése
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember és társadalom (A kiemelt fejlesztési feladatok közül: Tanulás; ismeretszerzés személyes beszélgetésekből; emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése; beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról; szóbeli beszámoló saját tapasztalatokról, az önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.)
	Tantárgyakhoz: társadalomismeret; osztályfőnöki óra; életvitel
	Modulokhoz: Tanulás a múzeumban, tanulás a világhálón
Támogató rendszer	<i>Memorandum az egész életen át tartó tanulásról.</i> Az Európai Bizottság által készített vitaanyag. Brüsszel, 2000. október 30. (Eredeti cím: A Memorandum on Lifelong Learning. SEC [2000] 1832) A dokumentumot az Európai Felnőttoktatási Társaság bocsátotta rendelkezésre. Fordította és megjelenteti a Magyar

Módszertani ajánlás

A tanulást nem lehet elég korán kezdeni. A megváltozott követelmények arra készítetnek bennünket az iskolában, hogy a gyerekeket is minél hamarabb megismertessük az egész életen át tartó tanulással, az ahhoz szükséges feltételek megteremtésének fontosságával. A hatodik osztály erre talán az egyik legalkalmasabb időpont, mert még időben vagyunk ahhoz, hogy e témakör megismertetésével is segítsük a többség számára elágazási pontot jelentő, 8. osztályban bekövetkező pályaválasztási döntést.

De magyarázzuk meg egy kicsit alaposabban, hogy miért van szükség arra, hogy 12 éves gyerekek megismerkedjenek az egész életen át tartó tanulás folyamatával, az eziránti igénnyel. Mondhatnánk, hogy minek a gyerekeket ezzel is terhelni, elég ha úgy neveljük őket, hogy valóban alkalmassá váljanak az egész életen át tartó tanulásra, nem szükséges még ennek a tudatosítása is.

Határozottan állítjuk, hogy erre a tudatosításra igenis szükség van. Általában is igaz, hogy a tanulóval összefüggő minden kérdésben jelentős tényező a tanulás hatékonyabbá tételében, az eredményesség biztosításában a saját tanulóval összefüggésben lévő ismeretek, elképzelések, attitűdök tudatossága. A modern pedagógia egyik fundamentális jellegű alapelvevé vált mára, hogy a tanulást önszabályozó folyamattá kell tenni, a tanuló számára minden területen biztosítani kell az önálló döntések, az önálló tervezések, kivitelezések lehetőségét, s az értékelés önállóságát is. Ez a tevékenység közösségi keretek közt, közösen kialakított elvárások által befolyásolt módon, és alapvetően kooperatív munka keretében zajlik. Vagyis a tanuló nincs magára hagyva, önszabályozott tanulásának kerete a közösségi tevékenység, a mi esetünkben leggyakrabban az osztályközösségben zajló munka. Márpedig az osztálykeretben zajló munka nagyon fontos részese a pedagógus is, aki a korszerű elképzelések szerint nem vezérlője, még csak nem is egyedüli irányítója a tanulási folyamatoknak, hanem a közösség speciális szakértője, a folyamatok elősegítője, facilitátor. Vagyis az önszabályozott tanulás közösségi térben zajlik, mindazon kontrollmechanizmusok által befolyásoltan, amelyeket a csoportok, az elsődleges közösségek biztosítanak az egyén számára.

Vagyis a világ afelé mozdul, hogy a tanulás egyre inkább egy közösségi térben zajló, önszabályozott folyamat legyen. Márpedig ebben az esetben a folyamatokkal kapcsolatos tudatosság elemi érdek, s a tudatosság biztosítása, növelése nem pusztán valamilyen aufklérista megnyilvánulás. Az önmaga tanulási folyamatait tudatosan tervező, szervező, kivitelező és értékelő ember tudatos kell legyen e folyamat lényegi mozzanatai tekintetében, így természetesen abban a kérdésben is, hogy ma már a tanulás nem pusztán egy időleges, az iskoláskorra korlátozódó tevékenység, hanem az egész életen át tartó.

Még mindig állíthatnánk, hogy ettől még lehet túl korai a 6. osztály, miért kell már ekkor terhelni a gyerekeket, ráérnénk később is megmutatni nekik ezt az összefüggést. Ezzel szemben viszont az alapvető, fontos, mély összefüggések hosszú időn keresztül való érlelődésének és érlelésének szükségessége áll. Többszörösen igazolódott, hogy a „nagy összefüggéseket” akkor érthetik meg igazán jól a tanulók, ha azok hosszú időn keresztül érlelődnek. Természetesen adott korban az akkor éppen rendelkezésre álló előzetes tudás szabja meg, hogy „mekkorát lehet lépni”, és világos, hogy nem szabad teljesíthetetlen feladatot állítani tanítványaink elé. De az is sokszor bebizonyosodott már, hogy még a

legelvontabb, a legkomplexebb összefüggések megismerését is el lehet kezdeni nagyon egyszerű tanulási folyamatokkal, hogy aztán a már tényleg rendkívül összetett ismeretrendszer a későbbiekben jobban érthető legyen.

Így járunk el az egész életen át tartó tanulás fogalmának, folyamatának, igényének megismerésével is. Nem akarunk elvont tanuláselméleteket tanítani, szó sincs mély pszichológiai, pedagógiai ismeretrendszer elsajátításáról. Csak arról a nagyon egyszerű összefüggésről, hogy ma már a legtöbb ember valóban az egész életén keresztül tanul, hogy ennek viszonylag egyszerű oka van: a világ folyamatainak felgyorsulása. Ahhoz, hogy ennek meg tudjunk felelni, az iskolában elsősorban tanulni kell megtanulnunk.

Egy 3 órás modul természetesen nem helyettesíthet egy tanulás tanulás programot, nincs is olyan ambíciónk, hogy e modulban tanítjuk meg a gyerekeket tanulni. Viszont felismertethetjük ennek szükségességét, kialakíthatunk bennük egyfajta elkötelezettséget az egész életen át tartó tanulásra való felkészülés iránt. Ha csak annyit elérünk e modullal, hogy a gyerekek elkezdenek jobban figyelni saját tanulási folyamataikra, már sokat tettünk.

De azért ennél egy kicsivel többet szeretnénk elérni. Azt a gondolatot kellene elültetni a tanulók fejében, hogy a tanulás megtanulása és így az egész életen át tartó tanulásra való felkészülés döntően azon múlik, hogy valaki hogyan gondolkodik a tanulásról. Ha például azt bizonyos ismeretek magolásának tartjuk, akkor nem leszünk benne sikeresek (most persze egy nagyon primitív példával illusztráltuk a mondanivalót). A tanulásról úgy érdemes gondolkodni, hogy az mindig valaminek a megértése, feldolgozása, egy tudatos és aktív elsajátítás, még azokban az esetekben is, amikor látszólag csak bizonyos készségeket gyakorolunk be. A gyerekek többsége a tanulást szövegek elsajátításának, jobbra szövegek biflázásának tartja, vagy legfeljebb bizonyos feladatmegoldás algoritmusok lépései bevésésének. Hány gyerek bosszantotta már segíteni akaró apját, anyját, mondván, hogy ne akard nekem elmagyarázni a leckét, mondd meg, mit csináljak, hogy megoldódjon a feladat? És hány apukában, anyukában merült fel ilyen esetekben, hogy valamikor is így viszonyult a tanulnivalóhoz? Egy jó részük e szülőknek még most sem tudott ettől a gondolattól megszabadulni, de őket a gyermekeik egy idő után már nem is kérik, hogy segítsenek a tanulásban.

Fontos néhány szót ejteni arról, mi van az egész életen át tartó tanulás szükséglete mögött. Ez a kérdés a mi modulunkban is előkerül az egyik tevékenység során. Az egyik fontos, talán a legfontosabb ok a változások felgyorsulása. A technológia, a társadalmi élet, és ennek következtében az emberek munkatevékenységei rendkívül gyorsan változnak, új technológiák, új módszerek, új eszközök jelennek meg, hogy aztán azok is gyorsan elavuljanak, s még újabbaknak adják át a helyüket. Az emberek rákényszerülnek, hogy életük során akár többször is új munkákat, új technológiákat, új módszereket, új ismereteket sajátítsanak el.

A jelenség másik oka, hogy az emberek ma könnyebben tudnak lakóhelyet, munkahelyet változtatni, mint régebben, és ez lehetővé teszi a sokak által igényelt mobilitást. Régebben az emberek jellemzően egy szakmában töltötték le az életüket, elsősorban azért, mert a mobilitás feltételei hiányoztak vagy rosszak voltak. Ma ezek a feltételek sokkal jobbak.

Szintén az egész életen át tartó tanulás motivációja, hogy az emberek gyakran a hétköznapi életben is új tudást igényelnek. Ha nincs is a munkavégzéssel összefüggő oka, sokan az új ismeretek megszerzése érdekében végeznek el például nyelvtanfolyamokat. Különösen erős az igény a számítástechnikai kultúra elsajátításával kapcsolatban, de új hobbik keresése, erős személyes érdeklődés is lehet oka a tanulásnak.

Feladat kiadása a modult megelőzően: a modul első feladata előkészítést igényel. Idejekorán, legalább egy hónappal a modul tanításának kezdete előtt adjuk ki a gyerekeknek a feladatot: mindenki beszélgessen legalább három felnőttel, és tudakolja meg tőlük, hogy ők tanultak-e azután, hogy elvégezték az iskolát. Reméljük, a kérdés eléggé érthető lesz (kérjük a kollégákat, hogy a kipróbálás során különösen kritikusan kezeljék ezt a kérdést). Szülői értekezleten is hívjuk fel erre a szülők figyelmét. Magyarázzuk el, hogy milyen tevékenységbe fog ágyazódni ez a feladat, hogy ezen beszélgetések során fontos lesz az újabb iskolai szakképesítések megszerzése, a diploma megszerzése, a továbbképzéseken való részvétel, a tanfolyamok elvégzése, az önálló tanulás valamilyen program alapján, a nyelvtanulás. A feladat kiadásánál ezekre hívjuk fel a gyerekek figyelmét, ilyesmikre kérdezzenek rá a felnőtteknél. Kérjük a szülőket, hogy segítsék a gyerekeiket a gyűjtőmunkában, és természetesen velük is elbeszélgethet a gyerekek.

A tanulók feladata az lesz, hogy jegyezzék le, beszélgetőpartnereik mit tanultak, mennyi időt töltöttek tanulással, miért kezdtek el tanulni, hány évesek voltak stb. Akár azt is adhatjuk feladatnak, hogy ezekről az információkról készítsenek táblázatot.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A legfontosabb, értékeléssel kapcsolatos pedagógiai feladat annak a megfigyelése, hogy a gyerekekben hogyan fogalmazódnak meg az új gondolatok, az egész életen át tartó tanulás szükségessége, a tanuláshoz való viszony megváltoztatásának üdvös volta. A magunk számára is nagyon fontos pedagógiai tapasztalat lesz ez, de a gyerekek elől se rejtjük el a megfigyeléseink eredményét.

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

- P1 – Meddig tanulnak az emberek?
- P2 – Az adatfeldolgozás módjai 1.
- P3 – Az adatfeldolgozás módjai 2.
- P4 – Az adatok elemzése
- P5 – A tanulás szükségessége
- P6 – Házi feladat: Hogyan szoktam tanulni?
- P7 – Dolgozatok
- P8 – Tanulási módszerek
- P9 – Csoportbeszámolók

P10 – Másképp tanulni
P11 – Hogyan tanuljak?
P12 – Mit tanultunk?

Diákmelléklet

D1 – A tanulás szükségessége